

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 11/2024-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Južná trieda 28, Košice, proti postupu a rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/139/2022 z 20. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 28. septembra 2023 v znení podania doručенého ústavnému súdu 22. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 (prvej a druhej vety) a 4 ústavy a čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom a rozsudkom krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby podanej sťažovateľom. Navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľ sa proti žalovanému mestu Košice (ďalej len „žalovaný“) domáhal zaplataenia odplaty vo výške 616,12 eur spolu s príslušenstvom z titulu náhrady za zriadenie vecného bremena za užívanie nehnuteľností (špecifikovaných v žalobe, *pozn.*) patriacich do výlučného vlastníctva žalobcu, na ktorých sa nachádza miestna komunikácia Želiarska, a to za obdobie od 4. októbra 2019 do 4. októbra 2020. Medzi stranami sporu nebola sporná aplikácia § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva

štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009“), a ani odplatosť zriadeného vecného bremena. Sporná otázka sa vzťahovala na posúdenie, či ide o odplatu jednorazovú alebo opakujúcu sa.

3. Okresný súd Košice II v odôvodnení rozsudku sp. zn. 44C/89/2020 z 25. apríla 2022 s poukazom na rozhodovaciu prax najvyššieho súdu (uznesenia sp. zn. 2Cdo/194/2018 z 26.8.2019, sp. zn. 8Cdo/17/2019 z 30. novembra 2020 a sp. zn. 1Cdo/99/2019 z 26. januára 2022) formuloval záver, že odplata za obmedzenie vlastníckeho práva je jednorazová, ktorá podlieha premlčaniu. Keďže sťažovateľ ako vlastník pozemku neuplatnil nárok na odplatu v lehote troch rokov od jeho vzniku (t. j. do 1. júla 2012), právo na jej zaplatenie sa premlčalo. Z uvedených dôvodov okresný súd žalobu podanú sťažovateľom zamietol.

3.1. O totožnom právnom nároku sťažovateľa na zaplatenie odplaty, avšak za iné obdobie, už právoplatne rozhodol Okresný súd Košice I rozsudkom pre zmeškanie sp. zn. 13C/37/2019 z 19. februára 2020 tak, že v plnom rozsahu žalobe vyhovel a zaviazal žalovaného na zaplatenie sumy 1848,36 eur.

4. Proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 44C/89/2020 z 25. apríla 2022 sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny v celom rozsahu, stotožňujúc sa s jeho dôvodmi.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu o právnom posúdení o jednorazovej finančnej náhrade za vznik vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., sťažovateľ podal túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty, a to jednak vo vzťahu k skutkovo a právne totožnej veci sťažovateľa (por. bod 3.1. tohto uznesenia, *pozn.*), ako aj k skutkovo a právne obdobným veciam iných osôb (s poukazom na dlhoročnú konštantnú judikatúru okresných súdov a krajských súdov o opakujúcej sa odplate vo forme renty);

b) arbitrárnosťou napadnutého rozsudku tým, že sa súd vôbec nevysporiadal s predchádzajúcim právoplatným rozhodnutím (por. bod 3.1. tohto uznesenia, *pozn.*) ani s judikatúrou všeobecných súdov (napr. uznesenie krajského súdu sp. zn. 6Co/44/2023 zo 17. mája 2023), judikatúrou ústavného súdu (I. ÚS 171/2021) a s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, a neodôvodnil odchýlenie sa od právneho názoru ústavného súdu v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého jednorazová odplata za zriadenie vecného bremena nie je primeranou odplatom podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, a preto by mala mať opakujúci charakter;

c) následkami súdmi preferovaného výkladu § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. (rozporného s cieľom a zmyslom zákona) o jednorazovej odplate za vecné bremeno, ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľa, neochota obcí a samosprávnych krajov vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod ich stavbami a neexistencia žiadneho právneho prostriedku na donútenie obcí a samosprávnych krajov k usporiadaniu vlastníckych vzťahov. V uvedenom kontexte vo svojom vyjadrení z 22. novembra 2023 poukázal na aktuálne oznámenie žalovaného, v zmysle ktorého neprijíma návrhy vlastníkov pozemkov v [REDAKOVANÉ] na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva odvolávaním sa na vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z.;

- d) cieľom zákonodarcu, ktorým nebolo určenie jednorazovej odplaty za vecné bremeno, ale usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami s tým, že ak by chcel zriadiť vecné bremeno s jednorazovou odplatom, tak by to zakotvil priamo do zákona;
- e) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 1 ústavy, a to v dôsledku existencie dvoch skupín vlastníkov pozemkov pod stavbami obcí a samosprávnych krajov [vlastníci, ktorým nevzniklo vecné bremeno, pretože mali uzatvorenú nájomnú zmluvu k 1. júnu 2009 s dohodnutou pravidelne sa opakujúcou odplatom (v prípade ak by nájom skončil, mohli žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia), a naproti tomu dotknutí vlastníci, ktorým vzniklo vecné bremeno a v prípade neuplatnenia jednorazovej odplaty do 1. júla 2012 nemajú už nárok na žiadnu odplatu];
- f) výkladom zákona č. 66/2009 Z. z. v rámci jeho sociálneho rozmeru, nespravodlivosťou a krivdou dotknutých vlastníkov pozemkov v podobe faktického odňatia vlastníckeho práva, ktorú im spôsobuje ustálená rozhodovacia prax súdov o jednorazovej odplate, ako aj mylným tvrdením, že sa platí odplata za vznik vecného bremena, a nie za trvanie;
- g) neprípustnosťou a nelogickosťou argumentácie súdov o premlčaní práva od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., keďže premlčacia doba nároku na jednorazovú odplatu za užívanie nehnuteľnosti nemôže začať plynúť skôr, ako sa žalobca dozvedel o tom, že má nárok len na jednorazovú odplatu [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)].

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vlastníckeho práva sťažovateľa (čl. 20 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu) rozsudkom krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu, ktorým zamietol nárok sťažovateľa na náhradu za zriadenie vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. vo forme opakujúceho sa plnenia, rešpektujúc ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu preferujúcu priznanie jednorazovej náhrady.

7. Sťažovateľ odôvodňoval prípustnosť podanej ústavnej sťažnosti tým, že nemá iný účinný prostriedok nápravy. Dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorý rozhodol v súlade s rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, nie je prípustné. V nadväznosti na tvrdenie sťažovateľa o vyčerpaní účinných prostriedkov nápravy ústavný súd overením na Mestskom súde Košice (predtým Okresný súd Košice II) zistil, že vec sťažovateľa je právoplatne skončená. V súdnom spise neeviduje podanie dovolania stranami sporu proti rozsudku odvolacieho súdu. Ukončený súdny spis sa nachádza od 22. novembra 2023 v archíve.

8. Ústavný súd sa preto najskôr zaoberal tým, či má právomoc preskúmať rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie bez toho, aby proti nemu sťažovateľ podal dovolanie.

9. V prvom rade ústavný súd pripomína, že ústavou vymedzená právomoc mu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava

ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Civilným sporovým poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 14/2022).

10. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti konštatuje, že podstatná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľa atakuje popri nesprávnom právnom posúdení § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. aj arbitrárnosť napadnutého rozsudku aj v podobe nevysporiadania sa s ním prezentovanou judikatúrou všeobecného súdu, ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva [por. predovšetkým bod 5 písm. b) tohto uznesenia, *pozn.*]. Podľa judikatúry ústavného súdu predstavuje arbitrárne rozhodnutie zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020). Podľa názoru ústavného súdu je táto argumentácia subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (IV. ÚS 314/2020).

11. V konkrétnom prípade bolo nevyhnutné, aby sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti splnil podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý mu zákon na ochranu jeho práv poskytuje. To platí aj v prípade, ak má sťažovateľ popri namietaní porušenia jeho práva na spravodlivý proces v kontexte arbitrárnosti či porušenia jeho legitímnych očakávaní [ako námietku v zásade aplikovateľnú pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, *pozn.*] výhrady aj voči potenciálne nesubsumovateľnej námietke nesprávneho právneho posúdenia pod § 421 CSP, ak sa odvolací súd pri riešení právnej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

11.1. Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie odvolacieho súdu. Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť sťažovateľovým základným právam a slobodám ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovateľ pred všeobecnými súdmi vyčerpá všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potenciálneho úspechu sťažovateľa pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel (I. ÚS 182/2023).

11.2. Ústavný súd opakovane pripomína, že nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu

k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti mohol uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Pokiaľ by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, má sťažovateľ pri zachovaní princípu subsidiarity právomocí ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie dovolacieho súdu vrátane odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní, je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti a ústavný súd ich môže preskúmať, avšak spolu s výsledkami dovolacieho konania. Ústavný súd už len dodáva, že práve posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní lehoty je určená práve na to, aby sťažovateľ mohol v ústavnej sťažnosti (nasledujúcej po podaní mimoriadneho opravného prostriedku) uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Inými slovami, lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu, teda začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 398/2022, IV. ÚS 404/2022, IV. ÚS 471/2022, IV. ÚS 534/2022, IV. ÚS 24/2023).

12. Skúmajúc procesné súvislosti sťažovateľom zvoleného postupu vynechaním dovolania ako v poradí ďalšieho prípustného prostriedku nápravy porušených práv v rámci súdnej sústavy, a to z dôvodu jeho zjavnej neúspešnosti, ústavný súd uzatvára, že nie je udržateľný taký právny stav, keď sa dovolacia inštancia dostane do faktickej pozície neúčinného prostriedku nápravy, ktorý by dostal punc fakultatívnosti a obsolencie (III. ÚS 352/2021). Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavným súdom v situácii, keď nevyužil právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý mu zákon účinne poskytoval, t. j. nepodal dovolanie, hoci ho podať mohol a mal, by bolo porušením princípu subsidiarity, na ktorom je založené rozhodovanie o individuálnych ústavných sťažnostiach (I. ÚS 336/2018, II. ÚS 12/2021, IV. ÚS 522/2020). Sťažovateľ tiež netvrdil, že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

13. Na základe uvedených dôvodov sa ústavný súd meritórne nezaoberal podanou ústavnou sťažnosťou, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojich základných práv a slobôd podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu, ale túto pri predbežnom prerokovaní odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu